

Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ :
ΠΡΩΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1996

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ.....	2
1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
1.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ.....	3
1.2.1. ΙΟΥΝΙΟΣ 1995 :ΚΡΙΣΗ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	3
1.2.2. ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1995 : Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ	3
1.2.3. ΜΑΡΤΙΟΣ 1996 :Η ΕΝΔΟΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΚΡΕΜΜΟΤΗΤΑ	4
1.2.4. ΙΟΥΛΙΟΣ 1996 : Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ.....	5
1.2.5. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1996 - Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ.....	6
1.3. ΣΥΝΟΧΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ	9
1.4. ΤΑ ΤΕΛΙΚΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	13
1.5. ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ :ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	17
2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	25

1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ

1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόσφατο εκλογικό αποτέλεσμα κατέγραψε το προβάδισμα που είχε αποκτήσει το ΠΑΣΟΚ έναντι της ΝΔ λίγους μήνες μετά την εκλογή του κ. Κ. Σημίτη στην πρωθυπουργία της χώρας, προβάδισμα το οποίο διευρύνθηκε μετά το συνέδριο του Ιουνίου.

Θα επιχειρήσουμε μία πρώτη προσέγγιση-ανάλυση του εκλογικού αποτελέσματος βάσει των προεκλογικών ερευνών που πραγματοποίησε η METRON ANALYSIS και των τελικών εκλογικών αποτελεσμάτων.

Η βαθύτατη κρίση στην οποία περιήλθαν η ΝΔ και η ΠΟΛΑΝ μετά την εκλογική αναμέτρηση, καθώς και η κοινοβουλευτική εκπροσώπηση του ΣΥΝ και του ΔΗΚΚΙ ανατρέπουν τις σταθερές του παρελθόντος.

Το ΠΑΣΟΚ έχει την ιστορική ευθύνη και ευκαιρία να οδηγήσει τη χώρα στην επόμενη χιλιετιρίδα, αποτελεί τη μόνη φερέγγυα κυβερνητική λύση για τη χώρα.

Ταυτόχρονα το ΠΑΣΟΚ καλείται να μελετήσει τις νέες κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις που θα του δώσουν τη δυνατότητα να διατηρήσει τον ηγεμονικό του ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας.

Η ανάλυση που ακολουθεί αποτελεί μία συνολική αναδρομή της πολιτικής συγκυρίας η οποία οδήγησε στην εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ και ανιχνεύει τα στοιχεία της πολιτικής στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ, για την επόμενη περίοδο που ανοίγεται μπροστά μας.

1.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Η αναφορά που ακολουθεί αρθρώνεται σε χρονικές περιόδους που, καθόρισαν την πολιτική συγκυρία μέχρι σήμερα.

Κρίση αξιοπιστίας του κομματικού συστήματος	Η αναγκαιότητα της διαδοχής	Η ενδοκομματική εκκρεμότητα	Επίλυση του θέματος της ηγεσίας στο ΠΑΣΟΚ	Η εκλογική αναμέτρηση
•	•	•	•	•
<i>Ιούνιος 95</i>	<i>Δεκέμβριος 95</i>	<i>Μάρτιος 96</i>	<i>Ιούλιος 96</i>	<i>Σεπτέμβριος 96</i>

1.2.1. ΙΟΥΝΙΟΣ 1995 :ΚΡΙΣΗ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οι έρευνες της περιόδου εκείνης ανεδύκνυαν ως σημαντικότερο χαρακτηριστικό της περιόδου, αυτό που είχε ήδη διαφανεί από τις ευρωεκλογές : την κρίση αξιοπιστίας του συνόλου του κομματικού συστήματος, η οποία εκφραζόταν στην πρόθεση ψήφου με την πτώση του ΠΑΣΟΚ (27,19%) και της ΝΔ (27,25%) και ταυτόχρονα την αδυναμία των μικρών κομμάτων, εκτός ίσως της ΠΟΛ.ΑΝ. (8,77%), να προσποριστούν σημαντικά οφέλη. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι αναποφάσιστοι, και τα λευκά/άκυρα άθροιζαν ποσοστά περίπου 19,5%, ενώ περίπου 6,5% δεν απαντούσε στην πρόθεση ψήφου.

1.2.2. ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1995 : Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ

Η πολιτική συγκυρία άρχισε να τροποποιείται το Δεκέμβριο. Η ασθένεια του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, έθεσε άμεσα το θέμα της διαδοχής. Έτσι στις έρευνες της εποχής, τρία ήταν τα σημαντικότερα συμπεράσματα :

- Η καθολική αποδοχή από την κοινή γνώμη ότι έχει ολοκληρωθεί ο πολιτικός ρόλος του Α. Παπανδρέου (90%).
- Η ανάδειξη του Κ. Σημίτη ως του επικρατέστερου για τη διαδοχή (35%) και τέλος,
- Η παράσταση νίκης του ΠΑΣΟΚ σε περίπτωση εκλογικής αναμέτρησης του ΠΑΣΟΚ με επικεφαλής τον Κ. Σημίτη (ΠΑΣΟΚ 45,6%, ΝΔ 34,5%).

1.2.3. ΜΑΡΤΙΟΣ 1996 : Η ΕΝΔΟΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΚΡΕΜΜΟΤΗΤΑ

Αμέσως μετά την εκλογή του Κ. Σημίτη ως Πρωθυπουργού, η δημοτικότητά του εκτινάσσεται στο ποσοστό του 85% περίπου. Όμως η επόμενη πολιτική συγκυρία, το μεσοδιάστημα έως το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, χαρακτηρίζεται από τις ενδοκομματικές συγκρούσεις.

Παρ' όλα αυτά στην έρευνα που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα "Τα Νέα" το Μάρτιο, την πρώτη Πανελλαδική έρευνα μετά την εκλογή του Κ. Σημίτη ως Πρωθυπουργού της χώρας, το ΠΑΣΟΚ αποκτά ένα οριακό προβάδισμα στην πρόθεση ψήφου έναντι της ΝΔ (ΠΑΣΟΚ 29,3%, ΝΔ 28,6%).

Ταυτόχρονα, τα στοιχεία της δυσaréσκειας στην κατηγορία των ηλικιωμένων και ιδιαίτερα των ηλικιωμένων αγροτών όπου η ΝΔ έχει σημαντικό προβάδισμα έναντι του ΠΑΣΟΚ (ΠΑΣΟΚ 34,5% έναντι ΝΔ 40,4), φαίνεται να έχουν ενταθεί.

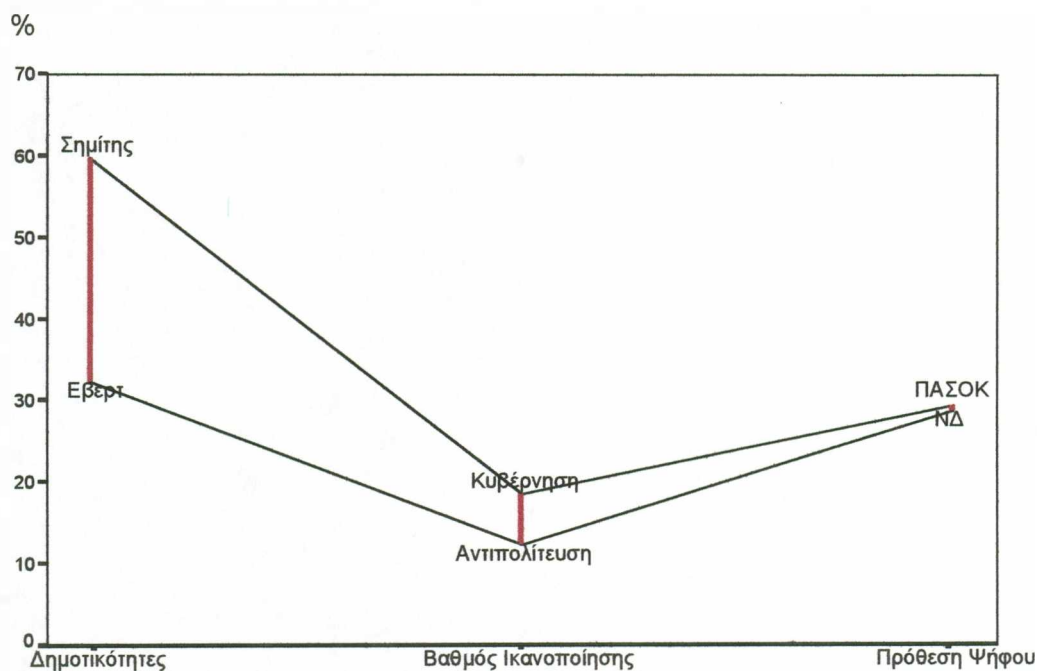
Τα χαρακτηριστικά της προηγούμενης περιόδου δεν έχουν ανατραπεί. Τα δύο μεγάλα κόμματα εισπράτουν αθροιστικά στην πρόθεση ψήφου μόλις 3,5% επιπλέον από την πρόθεση ψήφου των ερευνών του Ιουνίου του 1995.

Η εικόνα των δύο μεγάλων κομμάτων, αρθρώνεται σε τρία επίπεδα :

- Πρωθυπουργός - Αρχηγός Αξιωματικής Αντιπολίτευσης
- Κυβέρνηση - Αξιωματική Αντιπολίτευση
- ΠΑΣΟΚ - ΝΔ

και απεικονίζεται σε σχήμα "χοάνης".

Στο κρίσιμο ζήτημα της πρόθεσης ψήφου η διαφορά μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΝΔ, όπως είδαμε παραπάνω, είναι οριακή, αυξάνει στο βαθμό ικανοποίησης ανάμεσα στην Κυβέρνηση και την Αξιωματική Αντιπολίτευση και παίρνει διαστάση στις δημοτικότητες του Πρωθυπουργού και του Αρχηγού της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης.

1.2.4. ΙΟΥΛΙΟΣ 1996 : Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ

Το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ ανέτρεψε άρδην τα χαρακτηριστικά της προηγούμενης περιόδου. Τόσο το πολιτικό γεγονός της επίλυσης της εκκρεμότητας του Προέδρου του κόμματος, όσο και το επικοινωνιακό “σοκ” των διαδικασιών του, λειτούργησαν καταλυτικά στην κοινή γνώμη. Ακριβώς το γεγονός της επίλυσης της εκκρεμότητας, η σύγκρουση αλλά και η αποδοχή του αποτελέσματος, απετέλεσαν το καθοριστικό σημείο αλλαγής της εικόνας του κόμματος.

Ετσι, στην έρευνα της PRC τον Ιούλιο του 96 , το σχήμα της “χοάνης” που περιγράψαμε παραπάνω ανατρέπεται πλήρως. Τώρα, το ΠΑΣΟΚ καταγράφει στην πρόθεση ψήφου εντυπωσιακή υπεροχή έναντι της ΝΔ.

Ταυτόχρονα βέβαια στην ίδια έρευνα, όπως και σε προηγούμενες έρευνες, ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ερωτηθέντων (περίπου 67,5%) πιστεύει ότι η χώρα δεν χρειάζεται εκλογές.

Η θέση βέβαια αυτή θα μπορούσε να αναλυθεί σε τρεις επιμέρους :

Η πρώτη ανάγνωση	:	Οχι στις πρόωρες εκλογές
Η δεύτερη	:	Στήριζω τη Κυβέρνηση, άρα δεν χρειάζονται πρόωρες εκλογές
Η τρίτη	:	Κατά των εκλογών γενικώς (αντιπολιτική στάση)

1.2.5. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1996 - Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ

Η επιλογή της προσφυγής στις κάλπες ήταν πολιτικά ορθή.

Η συγκυρία ευνοούσε το ΠΑΣΟΚ και τον Πρόεδρο του κόμματος να αποκτήσει τη λαϊκή εντολή για την επόμενη τετραετία.

Η προκήρυξη των πρόωρων εκλογών και το προεκλογικό κλίμα, τις πρώτες μέρες τουλάχιστον, ήταν προφανές ότι θα αποτελούσε για τα κόμματα της αντιπολίτευσης το πρώτο επικοινωνιακό τους όπλο, προκειμένου να πλήξουν την αξιοπιστία του κ. Σημίτη και να πάρουν τις πρωτοβουλίες.

Παράλληλα, η ΝΔ είχε εκ των προτέρων σχεδιάσει την προεκλογική της τακτική.

Η τακτική αυτή είχε στο πυρήνα της σκέψης της, το γεγονός ότι η ΝΔ είχε εκλογική οροφή η οποία δεν ήταν δυνατόν να ξεπεραστεί.

Τόσο η εικόνα του κόμματος όσο και η εικόνα του αρχηγού της, δεν επέτρεπαν προσδοκίες για αύξηση του ποσοστού της πέραν αυτού που είχε ήδη λάβει στην περασμένη εκλογική αναμέτρηση του 1993.

Κατά συνέπεια, όλη η προσπάθεια της ΝΔ επικεντρώθηκε στην αποσυσπείρωση του ΠΑΣΟΚ.

Η αρνητική διαφήμιση εξυπηρετούσε μία διπλή στόχευση :

Αφενός να πλήξει τη δημοτικότητα του κ. Σημίτη, αφ' ετέρου να ενισχύσει τις τάσεις διαρροής προς τα αριστερά του ΠΑΣΟΚ.

Η καμπάνια των επτά μέτρων προσπαθούσε να υπερφαλαγγίσει από αριστερά το ΠΑΣΟΚ, προκειμένου να διευρύνει τα ερείσματα της ΝΔ σε ορισμένες κοινωνικές κατηγορίες όπου γνώριζε ότι υπάρχει δυσφορία προς την Κυβέρνηση και ταυτόχρονα, αν αυτό δεν ήταν δυνατόν, να ενισχύσει τουλάχιστον την αποσυσπείρωση του ΠΑΣΟΚ.

Παράλληλα φρόντιζε με συνέπεια, να μην αναπτύσει πρακτικές οι οποίες θα συσπείρωναν το ΠΑΣΟΚ.

Ετσι ερμηνεύεται η ακύρωση της συγκέντρωσης στην Αθήνα, η απόσυρση της εικόνας της από τους δημόσιους χώρους τουλάχιστον όπως την γνωρίζαμε μέχρι τις προηγούμενες εκλογές και τέλος η ίδια η αναφορά του κ. Εβερτ στην τελευταία του δήλωση την ημέρα των εκλογών, ότι η ψήφος στα μικρά κόμματα αποτελεί θετικό στοιχείο για την πολιτική ζωή της χώρας.

Απέναντι σε αυτή την τακτική, το ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να αντιτάξει μία καμπάνια όπου θα κυριαρχούσε η θετική πρόταση για τη διακυβέρνηση της χώρας, η καταλυτική παρουσία του Προέδρου και το στελεχιακό δυναμικό του κόμματος.

Το ΠΑΣΟΚ, αντίθετα με τη ΝΔ, είχε τη δυνατότητα και έπρεπε να προβάλει, σε πρώτη γραμμή, θετική εικόνα με βάση τα ισχυρά του σημεία και ταυτόχρονα να διατηρήσει τις πρωτοβουλίες.

Τα σημεία αυτά ήταν :

- 1. Κοινωνικό πρόσωπο του κόμματος**
- 2. Προοπτική για το μέλλον της χώρας.**
- 3. Εικόνα ενωμένου κόμματος**
- 4. Ικανός Πρωθυπουργός**

Κάθε άξονας από τους παραπάνω θα έπρεπε να παραπέμπει σε αντίστοιχη τακτική και διαφημιστική καμπάνια.

Ταυτόχρονα, σε δεύτερο επίπεδο θα έπρεπε να υπάρχει ένας γρήγορος μηχανισμός πρωτοβουλιών και απαντήσεων.

Οι παραπάνω στόχοι επιτεύχθηκαν εν μέρει και **κυρίως μετά την τηλεοπτική συζήτηση του κ. Σημίτη με τον κ. Εβερτ.**

Τόσο η διαφημιστική καμπάνια, όσο και οι μηχανισμοί ενημέρωσης και επικοινωνίας βελτιώθηκαν αισθητά τις τελευταίες δέκα ημέρες.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τις τελευταίες δύο ημέρες διεξαγωγής του Προεκλογικού βαρόμετρου (15-16/9) η συνοχή του ΠΑΣΟΚ από το 72,5% έφτασε στο 75,5%.

Η ΝΔ από την πλευρά της δεν θα έπρεπε να επιμένει τόσο πολύ στο θέμα των Ιμια το οποίο φαίνεται ότι της κόστισε τελικά. Το λάθος της ήταν ότι επιμήκυνε ιδιαίτερα τη συζήτηση γύρω από αυτό το θέμα, αν και οι αναφορές της στα εθνικά άνοιξαν μέτωπο και στην ΠΟΛΑΝ προκειμένου ένα ζωτικής σημασίας ποσοστό της, να επανέλθει στη ΝΔ.

Πάντως η πορεία του “προεκλογικού βαρόμετρου” έδειξε σε ότι αφορά τα ποσοστά των δύο μεγάλων κομμάτων, ότι υπήρξε ομαλή εξέλιξή τους χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις, με το ΠΑΣΟΚ να κερδίζει έδαφος μετά την πρώτη εβδομάδα (27/8-2/9), η οποία ήταν η χειρότερη από τις τρεις για το ΠΑΣΟΚ.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι το ΠΑΣΟΚ, βάσει των μετρήσεων που κάναμε, διατηρούσε το προβάδισμα σε όλη την προεκλογική περίοδο.

ΠΡΟΘΕΣΗ ΨΗΦΟΥ ΣΤΟ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟ				
	Περίοδοι έρευνας			
	27/8 - 1/9	2/9 - 9/9	10/9 - 16/9	2/9 - 16/9
ΠΑΣΟΚ	29,7%	31,9%	31,8%	31,9%
ΝΔ	26,2%	27,7%	28,0%	27,7%
Δείγμα	1.230	1.660	1.487	3.147

1.3. ΣΥΝΟΧΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

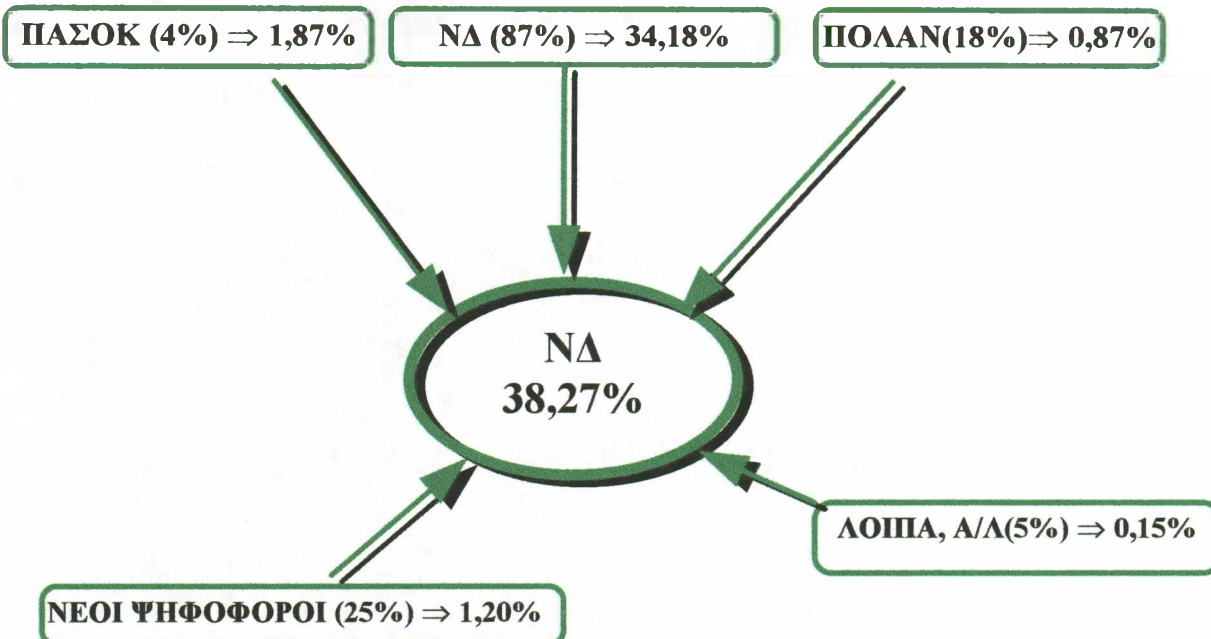
Οι μετακινήσεις, ερμηνεύουν σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση του τελικού εκλογικού αποτελέσματος :

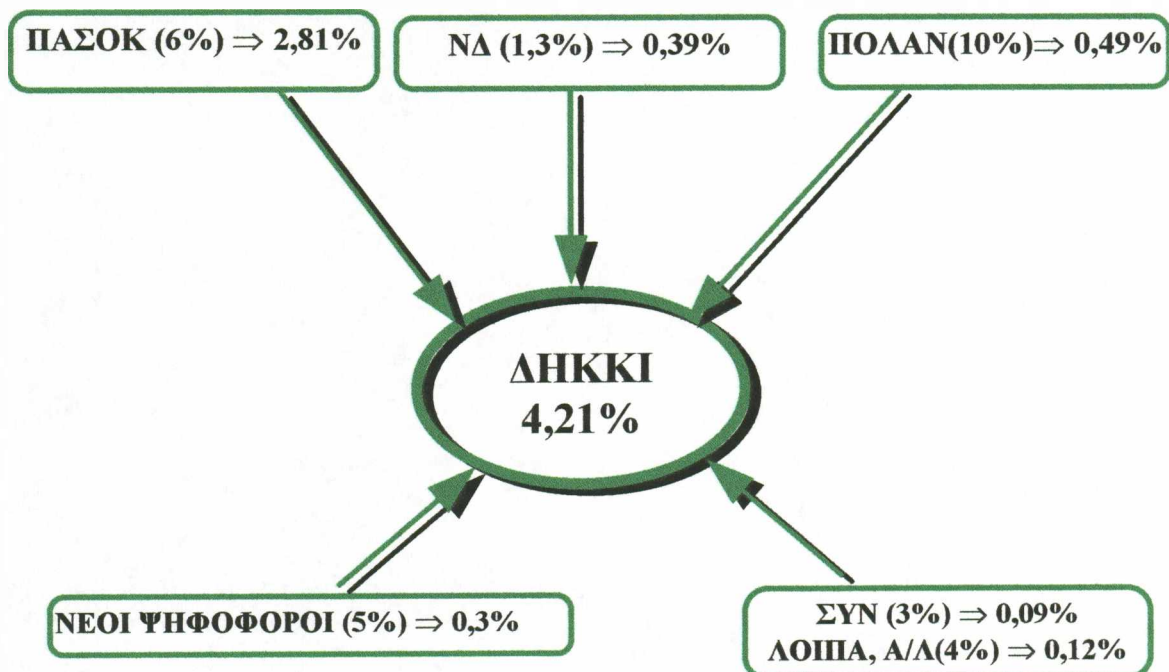
ΝΕΟΙ ΨΗΦΟΦΟΡΟΙ (30%) $\Rightarrow$ 1,80%

ΣΥΝ(8%) $\Rightarrow$ 0,2%
ΛΟΙΠΑ, Α/Λ(6%) $\Rightarrow$ 0,18%

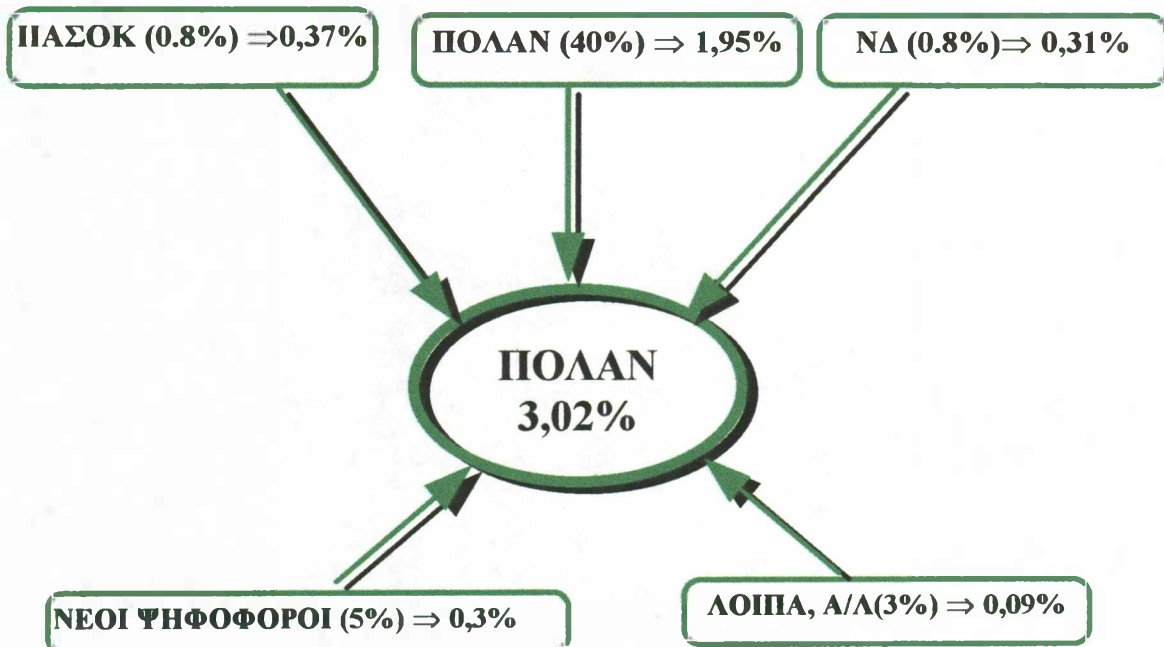
ΝΔ: ΣΥΝΟΧΗ & ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

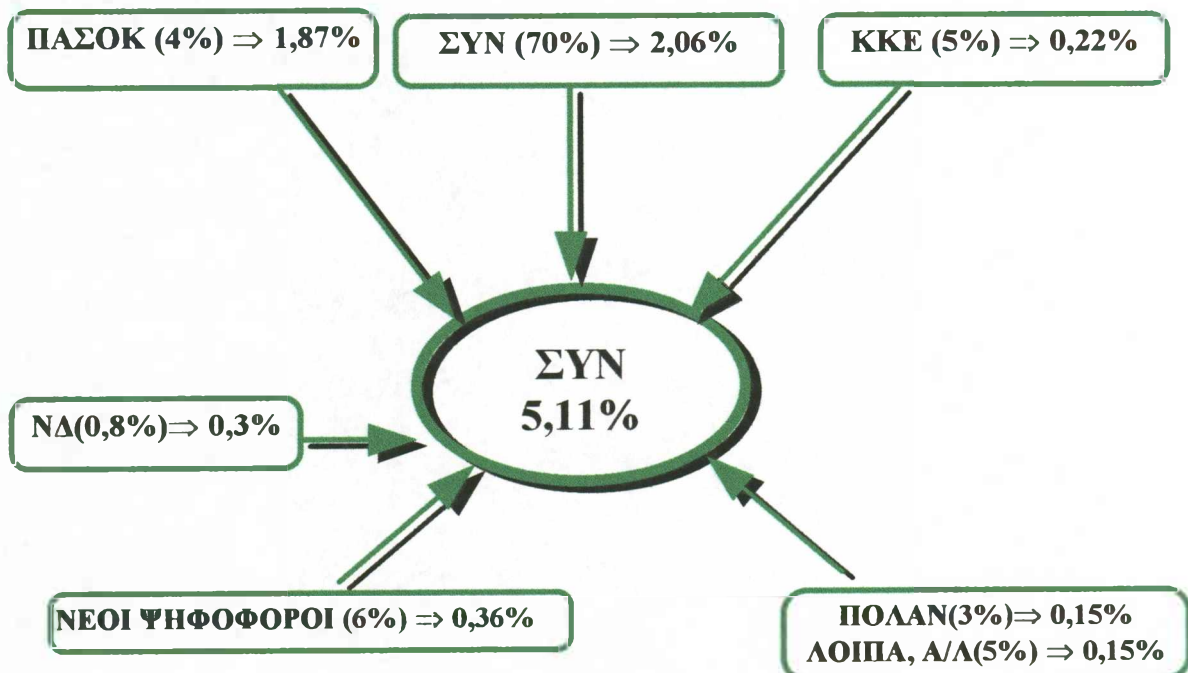
ΔΗΚΚΙ : ΣΥΝΟΧΗ & ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

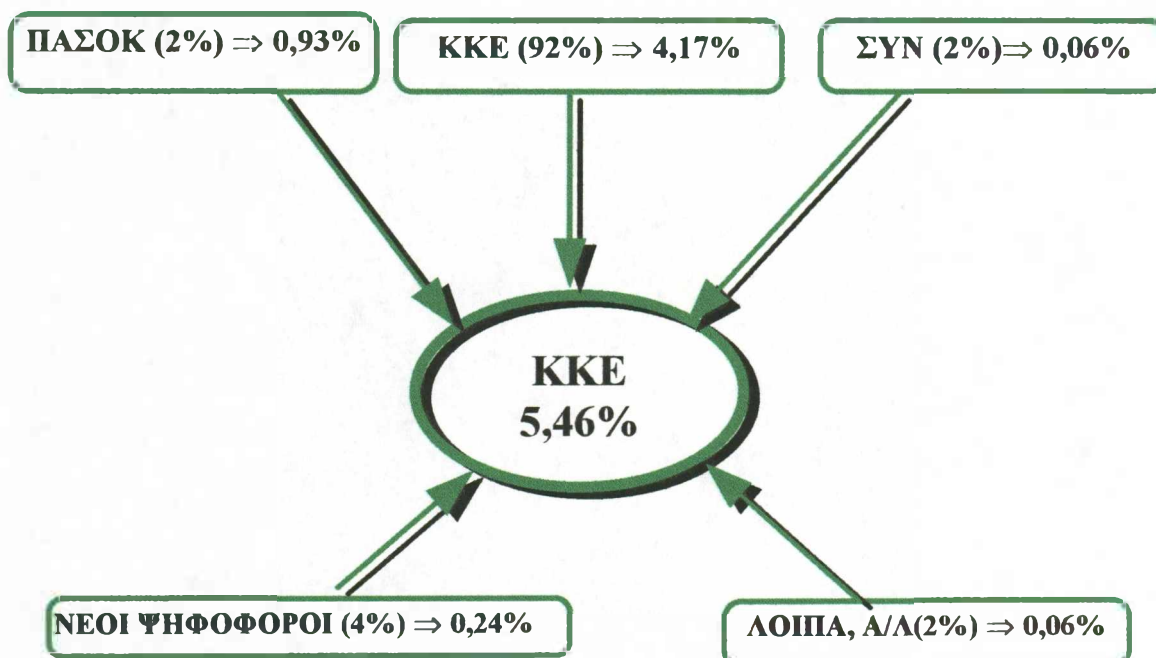
ΠΟΛΑΝ : ΣΥΝΟΧΗ & ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

ΣΥΝ : ΣΥΝΟΧΗ & ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

ΚΚΕ : ΣΥΝΟΧΗ & ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

1.4. ΤΑ ΤΕΛΙΚΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μία πρώτη ανάλυση βάσει του αρχείου των εκλογικών αποτελεσμάτων, δείχνει ότι το ΠΑΣΟΚ είχε στα αστικά κέντρα προβάδισμα 4% από την ΝΔ ενώ στα ημιαστικά-αγροτικά η διαφορά αυτή ήταν μικρότερη (2,4%).

Ο ΣΥΝ ενίσχυσε τα ποσοστά του κυρίως στα αστικά κέντρα διατηρώντας έτσι την ανισομέρεια στη φυσιογνωμία του.

Το ΔΗΚΚΙ σημείωσε τα μεγαλύτερα ποσοστά του κυρίως σε αστικές περιοχές εργατικής σύνθεσης πληθυσμού, ήταν όμως ταυτόχρονα το κόμμα που καρπώθηκε το μεγαλύτερο μέρος της πτώσης του ΠΑΣΟΚ στις αγροτικές περιοχές. Το μεγαλύτερό του ποσοστό το συγκέντρωσε στο νομό Αρτας.

Τέλος η αύξηση του ΚΚΕ σημειώθηκε κυρίως σε αγροτικές περιοχές και αστικά κέντρα εργατικής σύνθεσης πληθυσμού, χωρίς όμως να αποτελέσει το βασικό αποδέκτη των μετακινήσεων αυτής της κατηγορίας.

ΤΕΛΙΚΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ*						
	ΑΣΤΙΚΑ		ΗΜΙΑΣΤΙΚΑ		ΑΓΡΟΤΙΚΑ	
	1996	1993	1996	1993	1996	1993
ΠΑΣΟΚ	40,32	45,65	41,76	46,61	43,87	48,25
ΝΔ	36,2	37,23	41,17	41,13	40,34	40,85
ΚΚΕ	6,40	5,61	4,78	3,92	4,37	3,62
ΣΥΝ	6,47	4,39	3,61	2,19	3,14	1,68
ΔΗΚΚΙ	4,87	-	3,90	-	3,80	-
ΠΟΛΑ	2,86	5,79	3,10	4,62	2,99	4,01

* Προσωρινά στοιχεία

Αναλυτικότερα σε επίπεδο νομού, οι δέκα νομοί στους οποίους το ΠΑΣΟΚ και η ΝΔ εμφάνισαν τη μεγαλύτερη πτώση είναι οι εξής :

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ		
ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΠΤΩΣΗ 96 -93
Β' ΠΕΙΡΑΙΩΣ	41,30%	-10,79%
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	42,07%	-9,39%
ΑΡΤΑΣ	37,64%	-8,35%
ΠΕΛΛΗΣ	40,40%	-8,29%
ΣΑΜΟΥ	35,67%	-7,89%
ΑΧΑΙΑΣ	47,44%	-7,65%
ΕΥΒΟΙΑΣ	45,44%	-7,45%
ΑΤΤΙΚΗΣ	38,89%	-7,36%
Β' ΑΘΗΝΩΝ	38,77%	-7,26%
Β' ΘΕΣ/ΚΗΣ	38,24%	-7,15%
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	41,49%	-5,40%

Η πτώση που παρατηρείται στις παραπάνω περιοχές θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο, συστηματικής μελέτης. Σε κάποιες περιπτώσεις οφείλεται κυρίως στην έκφραση της κοινωνικής δυσaráσκείας στρωμάτων που πλήτονται από την ανεργία(Β' Πειραιά, Β' Αθήνας, Αχαΐα) σε άλλες αποτελεί

την δυσαρέσκεια μικρομεσαίων στρωμάτων τα οποία χάνουν προνόμια και σε κάποιες άλλες οφείλεται κυρίως σε πολιτικούς λόγους (Αρτα, Πέλλα).

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΔ		
ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΠΤΩΣΗ 96 -93
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	47,27%	-6,91%
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	32,17%	-6,05%
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	43,55%	-4,55%
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	34,85%	-4,24%
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	32,26%	-3,97%
Α' ΑΘΗΝΩΝ	38,81%	-3,93%
ΧΑΝΙΩΝ	31,65%	-3,75%
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	35,69%	-2,56%
Α' ΘΕΣ/ΚΗΣ	36,59%	-2,43%
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	37,73%	-2,35%
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	38,12%	-1,17%

Η ΝΔ σημειώνει πτώση ιδιαίτερα σε μεγάλες αστικές περιοχές αλλά και σε περιοχές της Βόρειας Ελλάδας όπου παραδοσιακά είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Στις περισσότερες από τις περιοχές αυτές η ΠΟΛΑΝ κατάφερε να συγκρατήσει ή και να αυξήσει (όπως για παράδειγμα στην Καστοριά: +1,01%) τις δυνάμεις της. Τα εθνικά θέματα φαίνεται ότι είχαν ιδιαίτερη σημασία.

Οι δέκα νομοί στους οποίους το ΚΚΕ, και ο ΣΥΝ εμφάνισαν τη μεγαλύτερη άνοδο είναι :

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΚΚΕ		
ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΝΟΔΟΣ 93 -96
ΛΕΣΒΟΥ	14,42%	2,92%
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	10,78%	2,68%
ΣΑΜΟΥ	14,82%	2,60%
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	11,28%	2,42%
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	7,91%	2,15%
ΞΑΝΘΗΣ	3,19%	2,08%
Β' ΠΕΙΡΑΙΩΣ	10,13%	2,06%
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	10,49%	1,63%
Β' ΑΘΗΝΩΝ	8,35%	1,46%
ΡΟΔΟΠΗΣ	2,81%	1,44%
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	5,60%	1,06%

Η εκλογική γεωγραφία του ΚΚΕ δεν παρουσιάζει ιδιαιτερότητες. Κατά κανόνα αύξησε τα ποσοστά του εκεί όπου παραδοσιακά έχει τη μεγαλύτερη εκλογική του δύναμη.

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝ		
ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΝΟΔΟΣ 93 -96
ΡΟΔΟΠΗΣ	11,83%	10,28%
Β' ΑΘΗΝΩΝ	8,67%	3,40%
Β' ΠΕΙΡΑΙΩΣ	7,33%	3,22%
ΗΛΕΙΑΣ	4,47%	3,05%
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	6,33%	3,00%
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	5,37%	2,99%
ΧΙΟΥ	5,62%	2,96%
Α' ΠΕΙΡΑΙΩΣ	6,56%	2,80%
ΑΤΤΙΚΗΣ	5,53%	2,74%
Α' ΑΘΗΝΩΝ	9,13%	2,70%
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	5,10%	2,16%

Η αύξηση του ΣΥΝ εμφανίζεται κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, εκεί όπου η πολιτική του φυσιογνωμία είναι περισσότερο αποδεκτή.

Τέλος τα δέκα μεγαλύτερα ποσοστά του ΔΗΚΚΙ σημειώθηκαν στους εξής νομούς :

ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΟΥ ΔΗΚΚΙ	
ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΑΡΤΑΣ	7,68%
Β' ΠΕΙΡΑΙΩΣ	6,14%
ΠΕΛΛΑΣ	5,93%
Β' ΑΘΗΝΩΝ	5,89%
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	5,83%
ΑΤΤΙΚΗΣ	5,77%
Α' ΘΕΣ/ΚΗΣ	5,65%
Α' ΠΕΙΡΑΙΩΣ	5,31%
Β' ΘΕΣ/ΚΗΣ	5,21%
ΗΜΑΘΙΑΣ	5,19%
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ	4,40%

Τα ποσοστά τα οποία εμφανίζονται στους παραπάνω πίνακες, είναι σε πολλές περιπτώσεις άμεσα ερμηνεύσιμα, ενώ σε άλλες όχι. Ειδικά η περίπτωση του ΔΗΚΚΙ θα μας απασχολήσει και στη συνέχεια της ανάλυσής μας.

Η οργάνωση της περαιτέρω μελέτης η οποία απαιτείται, είναι αντικείμενο των προτάσεων που ακολουθούν στο τέλος.

1.5. ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ :ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το εκλογικό αποτέλεσμα κατέγραψε την εικόνα που είχαμε όταν αποφασίσαμε να δώσουμε την εκλογική μάχη.

1. Επιβεβαιώθηκε πλήρως η υπεροχή του ΠΑΣΟΚ έναντι της ΝΔ.

Η υπεροχή αυτή τόσο στην κοινωνική υποστήριξη των κομμάτων, όσο και στη συνολική τους εικόνα, έχει καταγραφεί αναλυτικά στις προεκλογικές μας έρευνες αλλά και στα τελικά εκλογικά αποτελέσματα.

Κυρίως όμως πρόκειται για πολιτική υπεροχή : το εκλογικό αποτέλεσμα συνετέλεσε καταλυτικά στην έκφραση αυτής της υπεροχής και έθεσε τη ΝΔ σε διαδικασία ανοιχτής κρίσης.

Από πολλούς διατυπώθηκε η άποψη ότι το τελικό αποτέλεσμα κρίθηκε ενδεχομένως και την τελευταία ημέρα.

Μάλιστα προς ενίσχυση του ισχυρισμού αυτού αναφέρεται ότι 20% των ψηφοφόρων ήταν αναποφάσιστοι μέχρι και την τελευταία στιγμή.

Θα πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι το ποσοστό αυτό “υπολογίστηκε” από την άθροιση των Αρνήσεων, του Λευκού και του Ακυρου και των Αναποφάσιστων που κατέγραψαν οι προεκλογικές έρευνες. Η άθροιση αυτή είναι προφανώς άνευ περιεχομένου.

Υπενθυμίζουμε ότι το ποσοστό όσων απάντησαν ότι δεν είναι καθόλου βέβαιοι για το τι θα ψηφίσουν στην Πανελλαδική έρευνα της METRON ANALYSIS στο χρονικό διάστημα 2 έως 7 Σεπτεμβρίου, ήταν **10,6%**, ενώ στο Προεκλογικό βαρόμετρο στο χρονικό διάστημα 10 -16 Σεπτεμβρίου είχε πέσει στο **7,4%**.

Μεταφέρουμε ακριβώς ορισμένα στοιχεία από την παραπάνω ανάλυση για το λεκανοπέδιο (Α & Β Αθηνών και Πειραιά και Ετεροδημότες 2-16/9):

*“Σε συνθήκες ρευστότητας είναι ιδιαίτερα παρακινδυνευμένη οποιαδήποτε απόπειρα πρόβλεψης του τελικού αποτελέσματος. Είναι όμως καθαρό ότι το ΠΑΣΟΚ είχε, στη χρονική περίοδο διεξαγωγής της έρευνας, προβάδισμα έναντι της ΝΔ το οποίο (χωρίς αναγωγή των αναποφάσιστων) βρισκόταν στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας τουλάχιστον **4,5%** υπέρ του ΠΑΣΟΚ στο πραγματικό πληθυσμό και με ποσοστό για το ΠΑΣΟΚ να μην ξεπερνά το **40%** (με αναγωγή των αναποφάσιστων).”*

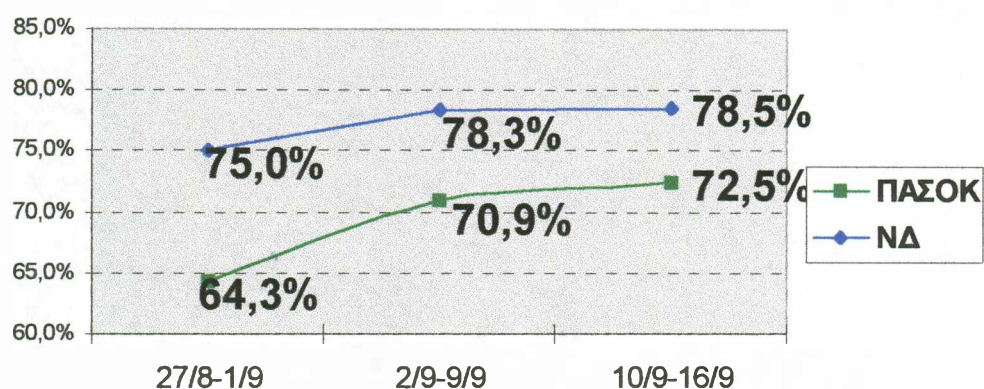
Τα επιχειρήματα αυτά, ότι το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές την τελευταία ημέρα, φάνηκε να “επιβεβαιώνονται” και βάσει των αποτελεσμάτων των exit-polls, όπου το 13-15% δήλωσαν ότι αποφάσισαν τι θα ψηφίσουν την τελευταία στιγμή.

Αναφέρουμε εδώ ότι στην προεκλογική έρευνα του Αντ1 πέντε ημέρες πριν τις εκλογές του 1993 το **10,3%** δήλωναν ότι αποφασίζουν την τελευταία στιγμή τι θα ψηφίσουν, ως **πάγια εκλογική συμπεριφορά**.

Αλλά πέραν αυτών, οι αναποφάσιστοι έχουν εκλογικό παρελθόν, κοινωνική προέλευση και ιδεολογικά χαρακτηριστικά βάσει των οποίων είναι ανιχνεύσιμη η εκλογική τους συμπεριφορά και ήταν σαφές ότι η τελική τους επιλογή δεν θα μπορούσε να ανατρέψει τη διαφορά των δύο πρώτων κομμάτων.

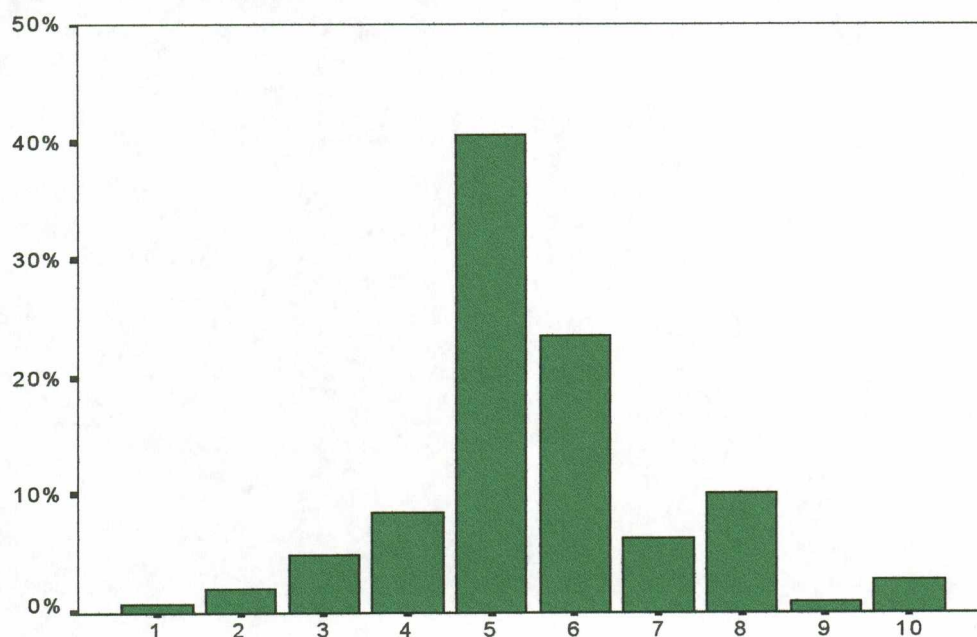
Τα διαγράμματα που ακολουθούν προέρχονται από την τελευταία αναφορά του Προεκλογικού βαρόμετρου.

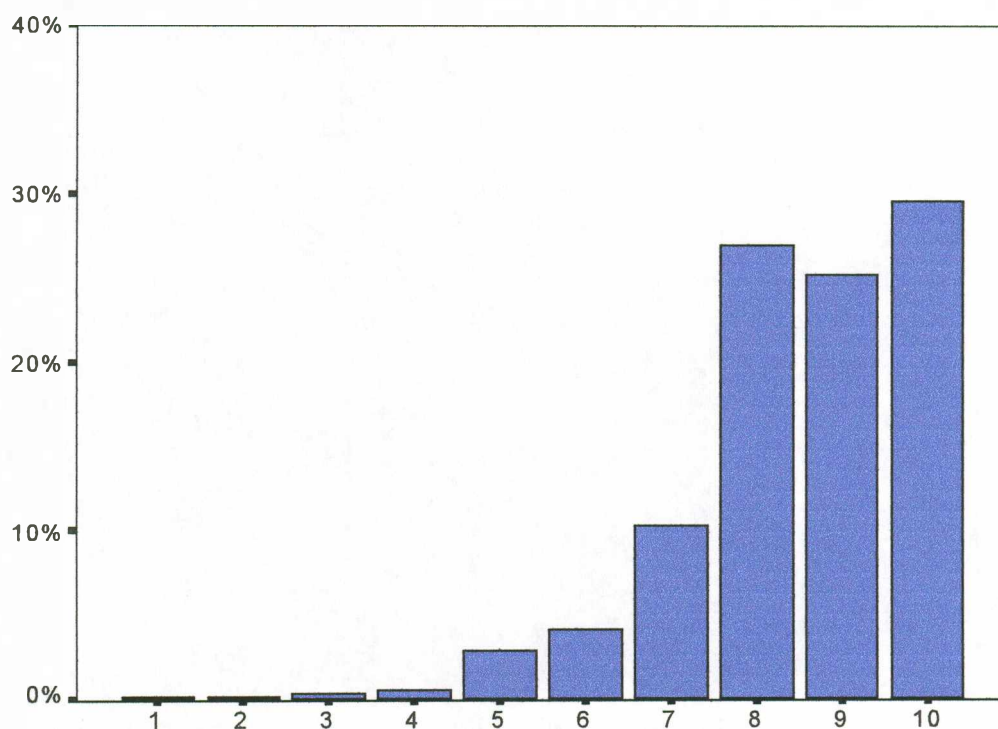
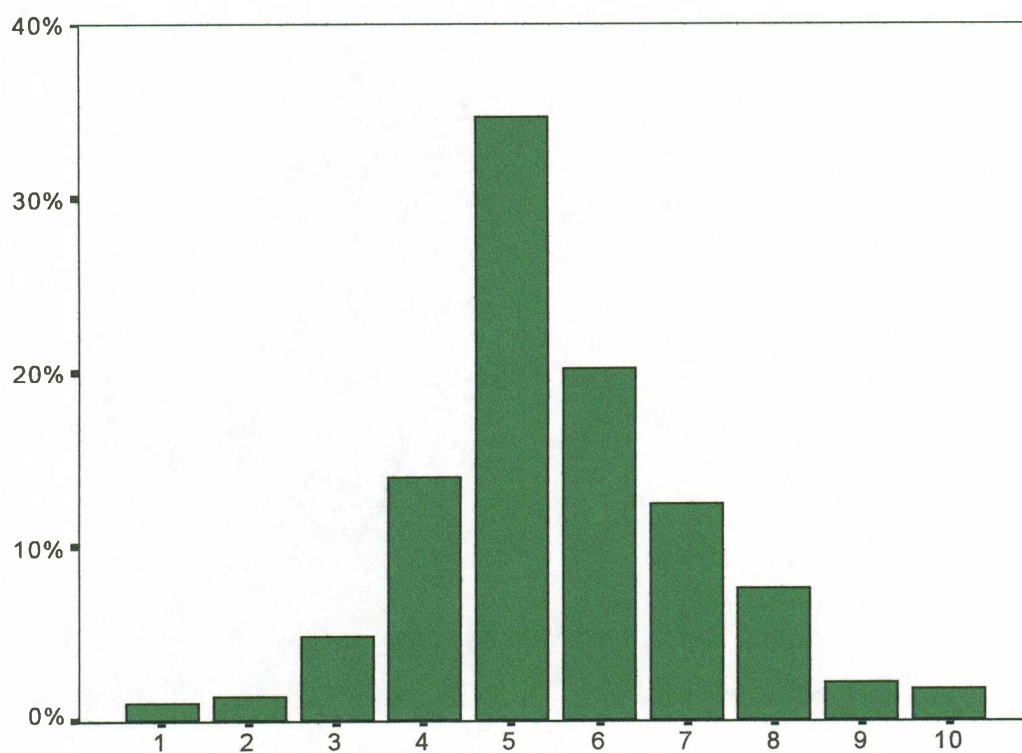
Διακύμανση Συνοχών ΠΑΣΟΚ και ΝΔ

Από το παραπάνω διάγραμμα είναι σαφές ότι το ΠΑΣΟΚ αύξησε διαρκώς τη συνοχή του με ρυθμούς ταχύτερους από αυτούς της ΝΔ. Δεν εμφανίστηκε κάποια “ξαφνική” μεταστροφή η οποία να έθετε σε κίνδυνο το τελικό αποτέλεσμα, αφού από την αρχή το ΠΑΣΟΚ είχε το προβάδισμα.

Αυτοτοποθέτηση Αναποφάσιστων στην κλίμακα Α/Δ

Τοποθέτηση ΝΔ στην κλίμακα Α/Δ**Τοποθέτηση ΠΑΣΟΚ στην κλίμακα Α/Δ**

Επίσης από τα διαγράμματα της αυτοτοποθέτησης των αναποφάσιστων και της τοποθέτησης του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, είναι προφανής η ιδεολογική τους συγγένεια με το ΠΑΣΟΚ και προέλευσή τους.

Είναι νομίζουμε φανερό ότι σρισμένοι αναλυτές και εταιρείες και ιδίως αυτές που συνεργάζονται με την ΝΔ, προσπάθησαν να εξασφαλίσουν μέσω αυτής της συζήτησης “επιστημονική ανοχή” για τις πρεοκλογικές έρευνες που έκαναν κατά καιρούς στις οποίες η ΝΔ είχε μονίμως το “προβάδισμα”.

2. Ταυτόχρονα όμως, η εκλογική διαδικασία κατέγραψε την αυξημένη κινητικότητα στην οποία έχει εισέλθει το κομματικό σύστημα της χώρας. Η κινητικότητα αυτή δεν είναι “τυχαία”. Έχει κυρίως πολιτικά αλλά και κοινωνικά χαρακτηριστικά τα οποία θα πρέπει να αναλυθούν συστηματικά και σε βάθος.

Μία πρώτη μελέτη της εκλογικής καταγραφής των κομμάτων και των μετακινήσεων που συντελέσθηκαν οδηγεί σε δύο σημαντικές παρατηρήσεις:

- Το ΠΑΣΟΚ διατηρεί σε γενικές γραμμές την εκλογική και κοινωνική φυσιογνωμία του. Έχει απώλειες στις αγροτικές περιοχές της χώρας περίπου 4,4% συγκριτικά με το 1993, στις ημιαστικές περιοχές **4,85%** και **5,3%** στα αστικά κέντρα, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι σε γενικές γραμμές συνεχίζει να έχει ουσιαδώς ισόρροπη εικόνα σε σχέση με την αστική του διαστρωμάτωση. Η ελαφρώς μεγαλύτερη πτώση του στα αστικά κέντρα, ερμηνεύεται κυρίως από την πτώση του στη Β' Αθηνών και την Β' Πειραιά και ειδικά σε εργατικής σύνθεσης περιοχές στις οποίες υπάρχει το κοινωνικό υπέδαφος για ψήφο διαμαρτυρίας και ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερους πολιτικούς δεσμούς ο Δ. Τσοβόλας.
- Η ΝΔ σχεδόν συγκράτησε τις δυνάμεις της στις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές ενώ στα αστικά κέντρα εμφανίζει απώλειες **1%** κυρίως προς το ΠΑΣΟΚ. Ιδιαίτερα σε ορισμένες αμιγώς αστικές περιοχές (π.χ. Φιλοθέη,

Εκάλη, Παπάγου) οι απώλειες της ΝΔ είναι σαφώς υψηλότερες από ότι στα υπόλοιπα αστικά κέντρα και εισπράττονται κυρίως από το ΠΑΣΟΚ. Οι περιοχές αυτές όμως έχουν ιδιαίτερα χαμηλό εκλογικό βάρος λόγω του περιορισμένου πληθυσμού τους, η δε αύξηση των εγγεγραμμένων σε σχέση με το 1993 (για παράδειγμα στην Εκάλη είναι 21%) υπερβαίνει κατά πολύ την αύξηση του εθνικού ποσοστού (1%) των εγγεγρεμένων. Η εσωτερική μετακίνηση του πληθυσμού είναι λογικό να τροποποιεί τα ποσοστά έτσι ώστε να μην είναι ευθέως συγκρίσιμα. Σε κάθε περίπτωση όμως, οι διαφοροποιήσεις που παρατηρήθηκαν είναι σε γενικές γραμμές υπαρκτές. Εκφράζουν ενδεχομένως την φυσική αντινομία να εκπροσωπούνται μονίμως οι ανώτερες τάξεις από το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης με τη συγκεκριμένη φυσιогνωμία που δεν διαθέτει προοπτική εξουσίας καθώς και τη θέλησή τους για σταθερή διακυβέρνηση της χώρας.

Πάντως οι μετακινήσεις αυτές δεν ανατρέπουν την κοινωνική σύνθεση της υποστήριξης των κομμάτων ούτε και την κοινωνική τους φυσιогνωμία.

Εκφράζουν όμως την κοινωνική κινητικότητα είτε την κοινωνική δυσαρέσκεια οι οποίες μας ήταν γνωστές τόσο ως προς την έκτασή τους, όσο και ως προς τη φύση τους. Βάσει των μετακινήσεων το ποσοστό που εισέπραξε το ΔΗΚΚΙ από το ΠΑΣΟΚ δεν ξεπερνά το 3%.

Η δυσαρέσκεια αυτή δεν εμφανίστηκε τις παραμονές των εκλογών πολύ δε περισσότερο, δεν αποτελεί σύγχρονη αντίδραση στη σημερινή κυβερνητική πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Αντιθέτως η σημερινή εικόνα του ΠΑΣΟΚ έδωσε τη δυνατότητα της εκλογικής νίκης, περιόρισε την κοινωνική δυσαρέσκεια και αντέστρεψε τη εικόνα ήττας της προηγούμενης περιόδου που ήδη περιγράψαμε στην αναδρομή που κάναμε.

ΤΑ ΔΕΚΑ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΣΤΟ Π.Σ.Α.

	ΔΗΜΟΣ-ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Ποσοστά ΠΑΣΟΚ	Κοινωνική σύνθεση δήμων
	Δ. ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑΣ	47,09	Εργατική σύνθεση
	Δ. ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	45,92	Εργατική σύνθεση
	Δ. Ν. ΕΡΥΘΡΑΙΑΣ	44,86	Εργατική σύνθεση
	Δ. ΑΓ. Ι. ΡΕΝΤΗ	43,35	Εργατική σύνθεση
	Δ. ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ	42,72	Εργατική σύνθεση
	Δ. ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ	42,54	Μικρομεσαία αστική σύθεση
	Δ. ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	42,51	Μικρομεσαία αστική σύθεση
	Δ. ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	42,41	Μικρομεσαία αστική σύθεση
	Δ. ΑΙΓΑΛΕΩ	41,80	Εργατική σύνθεση
	Δ. ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	41,45	Εργατική σύνθεση

ΤΑ ΔΕΚΑ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΣΤΟ Π.Σ.Α.

	ΔΗΜΟΣ-ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Ποσοστά ΠΑΣΟΚ	Κοινωνική σύνθεση δήμων
	Δ. ΑΘΗΝΑΙΩΝ	35,34	Κυρίως αστική σύθεση
	Δ. ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥ.	35,06	Κυρίως αστική σύθεση
	Δ. ΝΕΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ	34,43	Υψηλή αστική σύθεση
	Δ. Π. ΦΑΛΗΡΟΥ	34,06	Υψηλή αστική σύθεση
	Κ. ΠΕΝΤΕΛΗΣ	33,84	Υψηλή αστική σύθεση
	Δ. ΚΗΦΙΣΙΑΣ	31,21	Υψηλή αστική σύθεση
	Δ. ΨΥΧΙΚΟΥ	25,69	Υψηλή αστική σύθεση
	Δ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ	24,41	Υψηλή αστική σύθεση
	Δ. ΠΑΠΑΓΟΥ	21,70	Υψηλή αστική σύθεση
	Κ. ΕΚΑΛΗΣ	21,13	Υψηλή αστική σύθεση

Τα στοιχεία των εκλογικών αποτελεσμάτων του ΠΑΣΟΚ σε επίπεδο Δήμου στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Αθηνών, επιβεβαιώνουν την άποψη ότι το ΠΑΣΟΚ διατηρεί και εδώ, όπως και στην υπόλοιπη χώρα, την εκλογική του γεωγραφία. Εξάλλου η κοινωνική υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ, έτσι όπως την κατέγραψαν οι προεκλογικές έρευνες, είναι συντριπτική στους Μισθωτούς του

Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα, όπου το προβάδισμα από τη ΝΔ ήταν πάνω από **5%** και **10%** αντίστοιχα. Επίσης και στους συνταξιούχους το προβάδισμα ήταν **4,6%**.

- Η κοινωνική δυσaráσκεια των λαϊκότερων στρωμάτων κατευθύνθηκε, ιδιαίτερα σε εργατικές και μικρομεσαίες περιοχές των αστικών κέντρων αλλά και στις αγροτικές περιοχές προς το ΔΗΚΚΙ, το οποίο εμφανίζει χαρακτηριστικά κόμματος εθνικής εμβέλειας, ορίζοντας ένα πολιτικά αντιθετικό με το ΠΑΣΟΚ χώρο αναφοράς. Θα πρέπει εδώ να τονισθεί, ότι η συγκρότηση του ΔΗΚΚΙ δεν αποτελεί μόνο έκφραση της αναμενόμενης κοινωνικής δυσaráσκειας. Εκφράζει πολιτικά και ιδεολογικά ένα τμήμα του ιστορικού ΠΑΣΟΚ, **αποτελεί πολιτική διάσπαση του ΠΑΣΟΚ**. Η παρουσία του Κ. Σημίτη στη θέση του Προέδρου έδωσε τη δυνατότητα στο ΔΗΚΚΙ να “νομιμοποιήσει” πολιτικά τη συγκρότησή του μιλώντας για το “σημερινό ΠΑΣΟΚ” ή το “ΠΑΣΟΚ του Κ. Σημίτη”. Η συγκρότηση των κομμάτων είναι μία διαδικασία σχετικά αυτόνομη και μερικές φορές απολύτως πολιτική. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα συγκρότησης της ΠΟΛΑΝ. Η εκλογική γεωγραφία του ΔΗΚΚΙ θα πρέπει να αναλυθεί τόσο με πολιτικούς όσο και κοινωνικούς όρους. Διαφορετικά δεν είναι δυνατόν να εξηγηθεί το γεγονός ότι το μεγαλύτερό του ποσοστό το ΔΗΚΚΙ το σημείωσε στην Αρτα και το τρίτο μεγαλύτερό του στην Πέλλα. Από την άλλη πλευρά η εκλογική γεωγραφία του ΔΗΚΚΙ, ως πολιτικής διάσπασης του ΠΑΣΟΚ, είναι φυσικό να ακολουθεί σε μικρό ή μεγάλο βαθμό αυτήν του ΠΑΣΟΚ. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, ένα μέρος του ποσοστού το οποίο εισέπραξε το ΔΗΚΚΙ από το ΠΑΣΟΚ, έχει κυρίως πολιτικά χαρακτηριστικά. **Κατά συνέπεια η κοινωνική δυσaráσκεια η οποία εκφράστηκε σε ψήφο είναι σαφώς χαμηλότερη του 3%.**

Η μελλοντική διαμόρφωση του ΔΗΚΚΙ θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το ίδιο το ΠΑΣΟΚ και τις στρατηγικές του επιλογές. Θα εξαρτηθεί επίσης από το εάν και κατά πόσο το ΔΗΚΚΙ θα μορφοποιήσει τον πολιτικό του λόγο έτσι ώστε να συνδεθεί οργανικά με τα κοινωνικά στρώματα που θέλει να εκφράσει. Το ΠΑΣΟΚ δεν πρέπει να υποκλιθεί πολιτικά στο ΔΗΚΚΙ, η

αντιπαράθεση δεν μπορεί να έχει χαρακτηριστικά οπισθοδρόμησης για το Κίνημά μας. Το ΠΑΣΟΚ προτάσσει τον κοινωνικό διάλογο και τον κοινωνικό του χαρακτήρα, ενδιαφέρεται για την άποψη και τη συνδιαμόρφωση της πολιτικής του από τις δυνάμεις της εργασίας της χώρας. Ακριβώς γι' αυτό η απάντηση στο ΔΗΚΚΙ δεν μπορεί να γίνει με τους όρους που αυτό θέτει.

- Η πτώση της ΠΟΛΑΝ η οποία αποτελούσε τον ενδιάμεσο πολιτικό χώρο μεταξύ του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, ενδέχεται να σημάνει την μαζικότερη επικοινωνία μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων ή την διεκδίκηση του χώρου αυτού από νέα πολιτικά μορφώματα. Η επικοινωνία αυτή μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων, μετά την εμπέδωση της κυριαρχίας του ΠΑΣΟΚ και την ανοιχτή κρίση στην οποία εισήλθε η ΝΔ, ενδέχεται να οδηγήσει τη ΝΔ σε δραστική συρρίκνωση. Η εξέλιξη αυτή απελευθερώνει ευρύτατες κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις. Το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να παρακολουθήσει συστηματικά και να έχει ολοκληρωμένη εικόνα για όσα συμβαίνουν στο χώρο αυτό.

2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα στοιχεία των προεκλογικών ερευνών θα πρέπει να συνεκτιμηθούν ολοκληρωμένα με βάση το τελικό εκλογικό αποτέλεσμα, την εκλογική ιστορία κάθε περιοχής αλλά και μιας σειράς κοινωνικών και οικονομικών δεικτών.

Οι πρώτες διαφοροποιήσεις οι οποίες παρατηρήθηκαν στο εσωτερικό των αστικών στρωμάτων (εκλογική γεωγραφία του ΔΗΚΚΙ και μετακινήσεις της ΝΔ) έχουν σε μεγάλο βαθμό αμέσως πολιτικό χαρακτήρα, όπως έχουμε αναφέρει παραπάνω. Συνδέονται με την πολιτική κουλτούρα των στρωμάτων αυτών, τα πρότυπα ηγεσίας που έχουν εστερνησθεί, και γενικότερα τα στερεότυπα για τον τρόπο άσκησης της εξουσίας και τη σχέση εκπροσώπησης τους από το κόμμα. Το κομματικό σύστημα δεν αποτελεί μία ευθεία προέκταση των κοινωνικών ομάδων, είναι σχετικά αυτόνομο και κατά συνέπεια οι

δυσaréσκεies και αντιδράσεις σε πλευρές της κυβερνητικής πολιτικής δεν οδηγούν αυτόματα στη δημιουργία κομμάτων. Η δημιουργία των κομμάτων είναι πρωτίστως πολιτική διαδικασία.

Εξάλλου, η άνοδος του ΣΥΝ και η είσοδος του στη Βουλή, είναι πολύ δύσκολο να ερμηνευτεί αν δεν πάρει κανείς υπόψην του τη πολιτική συγκυρία κάτω από την οποία έγιναν οι εκλογές, τις κυρίαρχες ιδεολογικές τάσεις της εποχής και την πολιτική αισθητική ορισμένων στρωμάτων.

Ταυτόχρονα τα στοιχεία αυτά, μπορούν να αξιοποιηθούν στην κατεύθυνση της δημιουργίας ενός **εκλογικού πληροφοριακού συστήματος**. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί το Γεωγραφικό σύστημα Πληροφοριών που έχει προμηθευτεί το ΠΑΣΟΚ από την εταιρεία “Ερατοσθένης”, αφού προηγουμένως εμπλουτισθεί με τα πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα, αλλά και άλλους δείκτες (ΑΕΠ, Δείκτης τιμών καταναλωτή, Δείκτες απασχόλησης-ανεργίας, Χρήση ΜΜΕ, Life-styles, κλπ.).

Η δημιουργία του **εκλογικού πληροφοριακού συστήματος**, θα επιτρέψει την ανάλυση και “μοντελοποίηση” της εκλογικής συμπεριφοράς.

Οι μετεκλογικές εξελίξεις στη ΝΔ, η εικόνα της κυβέρνησης και των κομμάτων της αντιπολίτευσης, αλλά και ορισμένοι σταθεροί κοινωνικοί και πολιτικοί δείκτες θα πρέπει να παρακολουθούνται σε τακτή περιοδική βάση.

Σε μία εποχή όπου αναδιατάσσεται το κομματικό σύστημα της χώρας και νέες αξίες και έννοιες κερδίζουν έδαφος ή υποκαθιστούν παλαιότερες, η συστηματική έρευνα θα επιτρέψει την σταθερή και μακροπρόθεσμη υποστήριξη της χάραξης και της αποτίμησης της πολιτικής του κόμματος.